

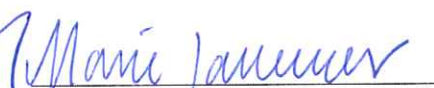
14

Handläggare
Solveig Nilsson
Telefon: 08-508 04052**Till**
Hässelby-Vällingby
Stadsdelsnämnd
2017-04-06**Program för miljöövervakning av biologisk
mångfald och relaterade ekosystemtjänster**

Remiss från miljö- och hälsoskyddsnämnden, dnr 2016-16202.

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen från miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Ulla Thorslund
stadsdelsdirektör
Marie Janemar
stabschef**Sammanfattning**

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har remitterat förslag till program för miljöövervakning av biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster. I budget för 2017 lyfts nämndens ansvar beträffande stadens arbete med biologisk mångfald, bland annat anges att miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bidra med expertkunskap och strategiska underlag om biologisk mångfald i stadsbyggnadsprocessen.

Förvaltningen är positiv till remissförslagets innehåll och intentioner som på ett ambitiöst sätt lyfter fram prioriteringar staden behöver genomföra för att möjliggöra en hållbar stadsutveckling. Miljöövervakningen har en strategisk funktion när det gäller att utveckla och följa upp stadens arbete mot de lokala miljömålen. Det är också viktigt att miljöövervakningen genomförs på ett samordnat sätt så att resultaten är användbara och jämförbara även på regional och nationell nivå till gagn för uppföljningen av de nationella miljö kvalitetsmålen. För att få en långsiktigt hållbar samhällsutveckling är det viktigt att betydelsen och värdet av ekosystemtjänsterna blir synligt. Utveckling av ekosystemtjänster bör därför vara en integrerad del i arbetet med stadsplanering och folkhälsa. Genom att kartlägga ekosystemtjänsterna synliggörs hur de påverkar vår miljö, hälsa och livskvalitet. Genom att värdera tjänsterna får beslutsfattare en skala med alternativ att förhålla sig till, på så sätt kan medvetna och långsiktigt hållbara beslut tas.

Bakgrund

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedriver miljöövervakning avseende den biologiska mångfalden och tillståndet i luft, mark och vatten samt miljöns inverkan på människors hälsa. I budget för 2017 lyfts nämndens ansvar beträffande stadens arbete med biologisk mångfald, bland annat anges att miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bidra med expertkunskap och strategiska underlag om biologisk mångfald i stadsbyggnadsprocessen. Nämnden ska fortsätta arbetet med att ta fram underlag för hur den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster kan utvecklas och förstärkas i staden. Nämnden ska också bistå exploateringsnämnden för att, i enlighet med strategin "Grönare Stockholm" utveckla och förstärka den biologiska mångfalden.

Sammanfattning av remissen

Syftet med det föreslagna programmet är att planera och samordna de insatser inom miljöövervakningen av biologisk mångfald och därmed relaterade ekosystemtjänster som miljöförvaltningen ansvarar för, samt att samla och utbyta information om vad som görs av andra förvaltningar och bolag inom Stockholms stad. Miljöövervakningen ska täcka in, följa, analysera samt presentera tillstånd och utveckling avseende den biologiska mångfalden. Den ska även bidra till uppföljning av övriga aspekter av Stockholms grönsstruktur som möjliggör leverans av ekosystemtjänster, till nytta för stadens övriga verksamheter som berör grönsfrågor.

Ekosystemtjänster kallas de funktioner hos ekosystemen som på olika sätt gynnar människan. Regeringen har lagt fram en strategi för hur Sverige ska bevara den biologiska mångfalden och säkra värdet av ekosystemens tjänster. Även Stockholms stad har börjat arbeta med frågan och kunskapsutveckling sker snabbt inom området. Mål som rör ekosystemtjänster finns både i stadens Miljöprogram 2016-2019 och i strategin "Grönare Stockholm". Att stärka förutsättningarna för ekosystemtjänster möjliggör samtidigt en urbanisering inom gränserna för vad stadens ekosystem tål.

- Programmet ska fortlöpande förse staden med aktuella ekologiska kunskapsunderlag, mätresultat och verktyg som stöd för bl.a. fysisk planering, skötsel av natur, miljötillsyn och miljöförbättrande åtgärder.
- Programmet ska strukturera och ge överblick över insamling, analys och presentation av data som hanteras i miljöövervakningen, så denna blir till nytta för berörda förvaltningar och verksamheter. Viktiga exempel är stadsdelsförvaltningarnas

skötsel av naturområden, eller exploateringskontorets arbete med grönytekompensation enligt miljöprogrammet.

- Programmet ska ge underlag till samt föreslå indikatorer som följer utvecklingen för relevanta aspekter inom sakområdet.

Programmet är indelat i fem områden:

1. Landskap:

Programområdet omfattar de övervakningsinsatser som görs på landskapsnivå med fokus på landskapsekologiska analyser. Staden har utvecklat en rad ekologiska underlag i form av digitala kartor med tillhörande databaser som visar grönstrukturen utifrån djur- och växtlivets perspektiv. Dessa underlag visar samtidigt viktiga förutsättningar för ekosystemtjänster, då de beskriver den fysiska utbredningen hos stadens bäst fungerande ekosystem. Underlagen fungerar som översiktliga kartverktyg inom olika verksamheter såsom fysisk planering, skötsel av grönmark och åtgärdsplanering. Förutom att underlagen behöver hållas aktualiserade innebär uppdatering av dem en viktig möjlighet att följa upp tillståndet i stadsnaturen.

2. Naturtyper/Biotoper:

Programområdet omfattar dels mångfalden av biotoper i sig, dels naturtyper som hyser en rik flora och fauna och därmed är särskilt viktiga för funktionerna i stadens ekosystem. I Stockholm är naturmarken noggrant karterad över hela kommunen, med avseende på olika typer av vegetation och vatten. Vissa av stadens naturtyper bedöms vara prioriterade, exempelvis ekmiljöer eller strandzoner. Vissa substrat som har många olika organismer knutna till sig, såsom död ved i skogsmiljöer, behöver också uppmärksammas och där pågår metodutveckling.

3. Arter/Artgrupper:

Programområdet omfattar artgrupper och enskilda arter vars trender och status bedöms särskilt viktiga att följa i Stockholm. Främst gäller det arter som är goda indikatorer på ekosystemens tillstånd och/eller är nationellt hotade eller lagskyddade. Mångfalden av växt- och djurarter är en förutsättning för att på sikt behålla väl fungerande ekosystem i staden. Arterna kan ses som "kvitton" på olika former av förändringar eller på effektiviteten hos naturvårdsåtgärder.

4. Ekosystemtjänster kopplade till biologisk mångfald:

Att följa utvecklingen för stadens grönstruktur lyfter samtidigt fram de viktiga ekosystemtjänster som den levererar. Programområdet omfattar övervakning av tjänster som nära relaterar till biologisk mångfald, t.ex. pollination eller upplevelsevärden som berikas av variation i djur- och växtliv. Förutsättningar för biologisk mångfald som även ger ekosystemtjänster, exempelvis

markens genomsläpplighet eller trädens krontäckning, följs upp i programområdet.

5. Uppföljning av skötsel och åtgärder:

Programområdet omfattar uppföljning av den del av stadens skötsel och åtgärder i grön- och blåtor som syftar till att gynna växt- och djurlivet. En sådan uppföljning är till nytta både i stadsplaneringens arbete med grönytekomensation och för en kostnadseffektiv planering av hur stadens mark ska skötas. Skötsel och riktade förstärkningsåtgärder är en mycket viktig påverkansfaktor för tillståndet när det gäller biologisk mångfald och de tjänster invånarna får av Stockholms ekosystem. I takt med att ekosystemens funktioner påverkas av stadens tillväxt, blir det allt viktigare att sköta och utveckla kvarvarande natur och parktor så att funktionerna stärks.

Miljöövervakningsprogrammets insatser syftar till att ta fram uppdaterade kunskapsunderlag för olika konkreta åtgärder i stadens naturmiljö, i syfte att värna mångfunktionaliteten i stadens ekosystem. Svaga samband i grönstrukturen kan därmed pekats ut och idéer till förstärkningsåtgärder tas fram och kan lyftas in i stadsplanering och skötselarbete. En effektivare miljöövervakning bidrar med utredningsarbete som annars kan fördröja planprocessen.

Inom Stockholms stad är ansvaret för stadens natur uppdelat på olika aktörer. Utöver miljöförvaltningen är ansvarsfördelningen i stora drag följande:

Exploateringsnämnden arbetar med ekologiska förstärkningsåtgärder, s.k. grönytekomensation i samband med exploatering av ”särskilt betydelsefulla kärnområden, spridningszoner och livsmiljöer för skyddsvärda arter” i enlighet med Miljöprogrammet 2016-2019. Förvaltningen gör även en s.k. tidig miljöbedömning inför olika exploateringsprojekt, där ekologiska kunskapsunderlag är viktiga.

Stadsdelsnämnderna ansvarar för skötsel och underhåll av parker och naturmark inklusive naturreservaten samt upphandling av entreprenörer som utför skötseln.

Trafiknämnden har det övergripande ansvaret för att leda och utveckla förvaltning av park- och grönområden, exempelvis att samordna arbetet med de lokala parkplanerna. Andra ansvarsområden är träd på gatumark, kommuncentrala parker samt drift av stadens gemensamma parkdatabas.

Stadsbyggnadsnämnden ansvarar för planarbete och framtagande av översiktsplan samt strategisk planering av grönområden, exempelvis initiera bildandet av naturreservat. De sköter också dispensgivning i stadens naturreservat.

Idrottsnämnden ansvarar för många friluftsanläggningar samt för fiskevården även utanför kommungränsen. Förvaltningen arbetar dessutom sedan länge med att anlägga groddammar.

Fastighetsnämnden förvaltar stadens markinnehav utanför kommungränsen, bl.a. skogs- och jordbruksmark.

Stockholm Vatten och Avfall AB utövar recipientkontroll i stadens sjöar och vattendrag och utför vattenprovtagningar samt vissa inventeringar av akvatiska djur och växter.

Kulturnämnden, Stadsmuseet ansvarar för kulturminnesvården i landskapet.

Kyrkogårdsnämnden ansvarar för skötsel och drift av kyrkogårdar, exempelvis Skogskyrkogården, vilka kan ha stor betydelse för den biologiska mångfalden.

Den första programperioden för genomförande föreslås vara år 2017-2021, med en avrapportering av resultat till miljö- och hälsoskyddsnämnden i god tid före periodens slut, vilken ger tillfälle till modifieringar inför det fortsatta arbetet. Utöver de kostnadsuppskattningar som anges för konsultinsatser kommer ett omfattande fortsatt arbete av miljöförvaltningens egen personal att krävas för genomförandet. Resultat från övervakningen i form av indikatorer, rapporter och faktabeskrivningar ska fortlöpande redovisas på Miljöbarometern.

Ärendets beredning

Detta ärende har utarbetats inom avdelningen för strategi och internservice.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till remissförslagets innehåll och intentioner som på ett ambitiöst sätt lyfter fram prioriteringar staden behöver genomföra för att möjliggöra en hållbar stadsutveckling.

Remitterande instans önskar få följande frågor besvarade:

1. *Ger den planerade övervakningen det stöd respektive nämnd behöver?*

Svar: Det föreslagna miljöövervakningsprogrammet förefaller möjliggöra ett strukturerat och utökat kunskapsutbyte både lokalt och regionalt. Detta bör i sin tur leda till att stadsdelsområdets park- och naturmarksskötsel kan utvecklas med syfte att bättre bevara den biologiska mångfalden.

2. *Finns det andra undersökningar som behöver genomföras?*

Svar: Det kan finnas skäl att se över att stadens indikatorer/delmål har formulerats på ett tydligt kvalitativt och/eller kvantitativt sätt för att om möjligt se till att de är enklare att följa upp genom miljöövervakning eller på annat sätt.

3. *Har planen rätt prioriteringar av de olika miljöövervakningsinsatserna?*

Svar: Programmet förefaller väl genomarbetat med i nuläget bra prioriteringar som med tiden kan utvecklas.

4. *Finns det annat stöd än miljöövervakning som respektive nämnd skulle vilja ha från miljö- och hälsoskyddsnämnden när det gäller biologisk mångfald och ekosystemtjänster m.m.?*

Svar: Det finns en ständig efterfrågan från allmänheten om informationsmaterial om stadens gröna- och friluftsområden men också broschyrer med faktakunskaper om biologisk mångfald, naturvårdsskötsel, stadsodling m.m.

5 *Övriga synpunkter*

Miljöövervakningen har en strategisk funktion när det gäller att utveckla och följa upp stadens arbete mot de lokala miljömålen. Det är också viktigt att miljöövervakningen genomförs på ett samordnat sätt så att resultaten är användbara och jämförbara även på regional och nationell nivå till gagn för uppföljningen av de nationella miljökvalitetsmålen.

Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss människor. I den byggda miljön kan det exempelvis gälla ekosystemens förmåga att rena luft, sänka temperaturer, ta hand om dagvatten och erbjuda rekreativa och hälso-samma miljöer.

För att få en långsiktigt hållbar samhällsutveckling är det viktigt att betydelsen och värdet av ekosystemtjänsterna blir synligt. Utveckling av ekosystemtjänster bör därför vara en integrerad del i arbetet med stadsplanering och folkhälsa. Genom kartlägga ekosystemtjänsterna synliggörs hur de påverkar vår miljö, hälsa och livskvalitet. Genom att värdera tjänsterna får beslutsfattare en skala med alternativ att förhålla sig till, på så sätt kan medvetna och långsiktigt hållbara beslut tas.

Bilaga: Remiss från miljö- och hälsoskyddsnämnden, dnr 2016-16202